

LES TRADUCCIONS AL CATALÀ DE MARGUERITE DURAS: RADIOGRAFIA D'UNA MANCANÇA*

LUISA COTONER CERDÓ

*Estudis de Gènere: Traducció, Literatura, Història
i Comunicació-UVic*

*Una novel·lista, una star, un monstre: una mentidera professional, una treballadora desenfrenada, una dona ferida... Qui era Marguerite Donnadiu, l'obra de la qual va ésser escrita sota el nom de Marguerite Duras, i que va morir al 1996 quan tenia 81 anys?*¹

El crític de *Le Monde* es feia aquesta pregunta amb motiu de la publicació del llibre de Laure Adler *Marguerite Duras* (1998), una biografia magnífica, guardonada amb el premi Femina d'assaig, que va ser fruit de l'amistat de la biògrafa amb l'escriptora al llarg d'una dotzena d'anys. Potser, però, a Catalunya encara ens ho podríem preguntar qui és, si més no tenint en compte les poques obres en que podem llegir en català.

Tot i que la seva personalitat literària, a hores d'ara tan coneguda, impedeix que m'aturi per allò del decòrum a fer-ne l'esbós biogràfic, sí que vull assenyalar breument el que suposava llegir —i encara més traduir— Duras en el context de l'Espanya franquista de la segona meitat del segle passat.

Marguerite Duras, que compartia les idees existencialistes de Sartre i Simone de Beauvoir, va col·laborar activament amb la *Résistance*,

* Aquest article s'inscriu en el grup d'investigació consolidat «Estudis de gènere: traducció, literatura, història i comunicació» (GETLIHC) de la Universitat de Vic (AGAUR, SGR-833) i en el subprojecte I+D «Traductoras y traducciones en la Cataluña contemporánea (1939-2000)» (Ref.: FFI2010-19851-C02-02), finançat pel Ministerio de Ciencia e Innovación.

1. Citació extreta de la contracoberta de la traducció castellana (ADLER 2000), traduïda al català per L. C.

concretament en la cèl·lula de François Mitterrand; i s'afilià al Partit Comunista Francès el 1944, on va militar fins que en fou expulsada el 1955 per la seva actitud crítica i dissident.² A més a més, la seva vida privada era ben lluny del cànon de conducta establert pels manuals del nacionalcatolicisme. L'escriptora francesa se situava, doncs, als antípodes del regiment dictatorial del general Franco, tant des del punt de vista polític com personal. Per tant, la manifestació pública de l'interès per la seva obra literària constituïa una mena de desafiament a l'estatu quo, al qual només s'arriscaven certes editorials lligades a cercles intel·lectuals molt minoritaris —eren poquíssims els *connaisseurs* dels nous corrents literaris europeus—, tot confiant que Duras passés gairebé desapercebuda per als censors oficials.

No és casualitat que les dues primeres traduccions de l'escriptora publicades a l'Estat es trobin dins la col·lecció «Biblioteca Breve», que tot just acabava de néixer, de l'editorial Seix Barral. Em refereixo a les traduccions al castellà de *Días enteros en las ramas*, en versió de Joan Petit, i *El square*, signada per C. B. Agesta, que no és altre que Carlos Barral, ambdues editades l'any 1957 (COTONER 2010: 117-118). No és aquest el lloc per explicar el moviment aperturista cap a la cultura europea que significà als anys cinquanta l'aparició d'aquesta col·lecció, sota els auspicis dels que, més endavant, serien coneguts com «La Escuela de Barcelona» (RIERA 1988); Josep M. Castellet en formava part com a crític i les seves opinions hi tenien un gran pes. Tampoc no és casualitat que l'any 1964 Max Cahner, que havia fundat dos anys enrere amb Ramon Bastardes Edicions 62, posés la direcció literària de l'editorial en mans de Castellet. Tot just en entrar a l'empresa, Castellet va engegar un pla de publicacions molt ambiciós que abastava diverses col·leccions, entre les quals, «El Balanci» de novel·la estrangera (CASTELLET 2012: 25-29).

Igual que en el cas de «Biblioteca Breve», la intenció d'«El Balanci» era oferir la visió del món dels grans novel·listes contemporanis mitjançant la traducció al català de les seves obres. Si ens fixem

2. Entre altres coses defensava, juntament amb el seu amic Elio Vittorini, un tòpic nou ordre humà on l'amor redefiniria tot el sistema de relacions socials (ADLER 2000: 249).

en les publicacions dels dos primers anys de la col·lecció, el llistat de trenta-tres obres estrangeres és impressionant, més encara tenint en compte la foscor cultural generalitzada de l'època. Faulkner, Caldwell, McCullers, Merle, Calvino, Butor, Greene, Mailer, Pavese, Brecht, Capote, Golding, Sillitoe, Vittorini, Dürrenmatt, Henry Miller, Heinrich Böll, Dos Passos o Scott Fitzgerald són només alguns dels noms que segueixen als dos primers llibres de la llista: *Crònica dels pobres amants* de Vasco Pratolini i *Un dic contra el Pacífic* de Marguerite Duras, ambdós traduïts per Maria Aurèlia Capmany.

Segons Josep M. Castellet,³ ell mateix va arribar a un *entente cordiale* amb Carlos Barral per no fer-se mútuament la competència, i publicar en català obres d'autors de prestigi internacional no traduïdes al castellà.

Com ja he assenyalat, la primera obra de Duras girada al català va ser *Un dic contra el Pacífic*, que va aparèixer el març de 1965 en traducció de Capmany. Per cortesia de Castellet i de Pilar Beltran, actual directora editorial de 62, he pogut consultar el contracte establert entre Gallimard i Edicions 62 per a «la traduction en langue catalana» d'aquesta obra, la qual 62 es comprometia a publicar en un termini d'un any, i a pagar a Gallimard el 7,5% de cada exemplar venut. A més, Edicions 62 havia d'avançar 12.000 pessetes, sobre aquest percentatge, entre d'altres condicions draconianes. El contracte és signat a París el 19 de novembre de 1964 per la representant de Gallimard, Mademoiselle M. L. Bataille, i a Barcelona l'11 de desembre de 1964 per Ramon Bastardes com a director de 62. Segons recorda Castellet, la tirada va ser de 500 exemplars. Aquesta obra no havia estat traduïda al castellà, i de fet no s'hi va traslladar fins al 1985.⁴ El llibre no porta cap mena de pròleg ni cap tipus d'informació sobre l'autora ni sobre la traductora.⁵

3. Conversa del 17 de març de 2012.

4. Es va publicar a Barcelona a l'editorial Versal i en traducció d'Oscar Collazos.

5. Quan el 1994 Edicions 62 va reeditar-la a la col·lecció «Les Millors Obres de la Literatura Universal. Segle xx», dirigida per Joaquim Molas, amb Castellet i Pere Gimferrer com a assessors, va incloure-hi una «Presentació» de Marta Pessarrodona.

L'original, publicat a França el 1950, va suposar el llançament de Duras com a revelació literària. La novel·la, que parteix, com gairebé tota la seva producció, d'una experiència real, constitueix a més un homenatge als homes que van morir tot construint la utòpica barrera contra la força de l'oceà que inundava any rere any els arrossars, en els quals la mare de Marguerite Duras havia invertit tots els estalvis. La compra, però, va resultar una estafa, amb la consegüent ruïna de la família (ADLER 2000: 58-61). Segons explica la periodista, escriptora i biògrafa de Duras:

Hoy todavía, en la Ciudad Hô Chi Minh, hay ancianos ilustrados vietnamitas a los que se les llenan los ojos de lágrimas cuando hablan del libro de Marguerite. [...] Los llevaban encadenados [es refereix als qui treballaven en el dic] los unos a [los] otros. Agrupaban a pobres campesinos muertos de hambre y a condenados políticos que ponían bajo el mando de jefes de la milicia, veteranos del ejército colonial, que habían recibido la orden de obligarlos a trabajar hasta el agotamiento. Numerosos testigos vieron a grupos arrastrando cadáveres (ADLER 2000: 61).⁶

En aquest sentit, la novel·la pertany a la línia del realisme que Castellet i, en general, els intel·lectuals afins al socialisme —Maria Aurèlia inclosa— volien impulsar a Espanya.

A banda de la possible raó *pro pane lucrando* —als anys seixanta corrien temps difícils—, a Capmany l'empeny la voluntat de recuperar el prestigi literari de la llengua catalana també mitjançant les traduccions d'autors internacionals, i la col·lecció dissenyada pel seu amic Castellet era sense dubte la millor plataforma. Recordem que la traducció de *Crònica dels pobres amants* de Vasco Pratolini —primer número d'«El Balanci»— és també seva.⁷ Com són igualment seves, i dins la mateixa col·lecció, les primeres traduccions al català de Cesare Pavese (*La lluna i les fogueres*, 1965), d'Italo Calvino (*El baró rampant*, 1965), d'Elio Vitorini (*Conversa a Sicília*, 1966), i de nou de

6. Cito la versió castellana, perquè aquesta biografia tampoc no està traduïda al català.

7. Eusebi Coromina (2012) ha estudiat aquesta versió en un treball inèdit encara.

Pratolini (*Metello*, 1966), per posar només uns quants exemples prou significatius del corrent de compromís social i polític en el qual confluïen l'escriptora barcelonina i els editors de 62.

Per contra, crida l'atenció que, de la trentena d'obres traduïdes per Capmany, aquest sigui l'únic llibre escrit per una dona, com adverteix Pilar Godayol. Duras i Capmany «comparteixen afinitats espirituals i conceptuals» (GODAYOL 2007: 16), i no tant sols perquè totes dues considerin la memòria personal com el brollador d'on ragen les seves novel·les o el gust per l'experimentació literària d'ambdues, sinó també per la posició que adopten enfront dels règims dictatorials i tant de les injustícies socials i a favor de l'alliberament sexual de les dones, que Duras portà a la pràctica.

És per això mateix que també em sembla estrany que Capmany no tornés a traduir cap més obra de Duras. Aventuro que determinades circumstàncies potser van influir perquè es produís aquest fet: d'una banda, el pacte de cavallers entre Castellet i Barral, al qual ja he fet al·lusió, atès que durant aquells anys Caridad Martínez havia traduït o traduiria per a «Biblioteca Breve» *Una tarde de M. Andesmas* (1963), *Hiroshima mon amour* (1964), *Los caballitos de Tarquinia* (1968) i *Las diez y media de una noche de verano* (1968); i d'altra banda, Capmany girava compulsivament altres autors, com Simenon i els esmentats Vittorini i Pasolini (vegeu BACARDÍ i GODAYOL 2011: 118-119).

La segona —i última— traducció de Duras que trobem a «El Balanci» és *El marí de Gibraltar*, en traducció de Carme Vilaginés. És el número 33 de la col·lecció i sortí al carrer el juliol de 1967. Jordi Fornas és el dissenyador de la sobrecoberta, amb l'esquematisme que caracteritza els seus dibuixos. Igual que en el cas d'*Un dic contra el Pacífic*, no inclou cap mena d'introducció, per bé que a la solapa del davant de la sobrecoberta hi ha una fitxa biblio-biogràfica molt breu sobre l'autora.

El contracte d'edició, tot i ser molt semblant a l'anterior, mostra algunes diferències significatives: la primera, Gallimard signa en nom propi però també, explícitament, en representació de Marguerite Duras, l'autorització per publicar la traducció en llengua catalana de *Le marin de Gibraltar*; la segona, canvia el percentatge dels drets de Ga-

llimard: es manté el 7,5% per als primers tres mil exemplars venuts, però passa a ser del 10% per als següents. Igualment 62 ha de pagar 12.000 pessetes en concepte d'avançament d'aquests drets. El contracte, datat a París l'1 d'agost de 1966, porta la mateixa signatura de l'anterior per part de Gallimard, però per part de Edicions 62 ja és signat per Max Cahner.⁸ A més, en el mateix full hi ha afegit un sotsconveni, datat el 6 de setembre de 1989, per fer-ne l'edició de butxaca que es publicà a «El Cangur», en el número 125, el 1990.⁹

Segons Adler, *El marí de Gibraltar* és «la novela de la búsqueda insatisfecha, la metáfora de una expectativa siempre frustrada por definición, una gran novela metafísica» (ADLER 2000: 286). De fet, la novel·la resulta una mena de metonímia del rebuig de la soledat existencial a través de l'amor-passió devorador com a expectativa sempre frustrada. Podem apuntar, per tant, que també en el cas de Vilaginés —psicòloga i fundadora del Centre de Psicologia i Psiquiatria Emili Mira— la novel·la de Duras entrava dins les afinitats electives que ens porten a traduir determinades obres.

Sorprenentment, després d'aquesta publicació s'obre un parèntesi de disset anys, on no trobem cap altra traducció de Duras al català. Aquest buit, però, no es produeix, o si més no de manera tan acusada, pel que fa a les versions en castellà, atès que durant el anys setanta es publiquen almenys cinc novel·les.¹⁰ Potser a Edicions 62 no es van veure complides les expectatives de vendes de les dues novel·les durasianes. Unes expectatives que semblaven raonables tenint en compte que Gallimard el novembre de 1960 havia fet un tirada de seixanta mil exemplars d'*Un barrage contre le Pacifique* i de *Le marin de Gibraltar* a la col·lecció «Livres de Poche», i que la pel·lícula d'Alain Resnais *Hiroshima mon amour*, amb guió de Duras, havia causat un gran im-

8. Cahner havia estat expulsat del país per «raons polítiques» el 1964 (vegeu CASTELLET 2012: 31-35).

9. Tampoc no hi ha cap mena de presentació.

10. Es tracta de: *Moderato cantabile*, trad. de Rodolfo Alonso, Buenos Aires: Compañía General Fabril Editora, 1971; *Destruir, dice* i *Abahn Sabana David*, trad. de José Elías, Barcelona: Barral Editores, 1972; *La vida tranquila*, trad. d'Alejandro Pizarnik, Buenos Aires: Centro Editor de América Latina, 1972; i *India Song*, trad. Emilio Oloina Aya, Barcelona: Fontamara, 1973.

pacte al festival de Cannes d'aquell mateix any. Sigui com vulgui, els editors de 62 van optar per altres autors i mai més no van fer cap encàrrec de traducció d'obres de l'escriptora francesa.¹¹

La travessia del desert de Marguerite Duras en català es va acabar l'any 1984, quan es produí l'esclat de *L'amant* a nivell mundial. En efecte, Éditions de Minuit —l'empresa editorial comunista vinculada als mítics combatents de la Resistència Albert Camus, Louis Aragon, Paul Eluard, etc.— va posar a l'aparador de les llibreries *L'amant* i l'èxit va ser aclaparador: dos-cents mil exemplars venuts abans que, el novembre d'aquell mateix any, l'Acadèmia Goncourt decidís atorgar el premi literari més prestigiós de França a la novel·la. Amb aquestes credencials, no és gens estrany l'allau de traduccions, més de quaranta, a les més diverses llengües del món, que tot plegat sumaven dos milions tres-cents-mil exemplars (LEBELLEY 1994: 293-294).

En efecte, amb una celeritat increïble, l'editorial Tusquets va encarregar el trasllat de la novel·la al castellà i al català, respectivament, a dues escriptores de prestigi: Ana María Moix i Marta Pessarrodona. D'aquesta manera, Tusquets va publicar el mateix 1984 la traducció de Moix,¹² i per la diada de Sant Jordi de 1985 va posar als aparadors la catalana. A la coberta d'ambdues versions, la famosa foto de Duras, molt jove i bellíssima, la mirada penetrant de la qual apareix igualment a la coberta del darrere, acompanyada d'un text explicatiu. A la solapa del davant, trobem un apunt biogràfic de l'escriptora, i la menció d'algunes de les seves obres traduïdes al català (*Un dic contra el Pacífic*) i al castellà.¹³ I a la del darrera, un fragment de la crítica que

11. No sembla que la crisi que va patir Edicions 62 a finals dels anys seixanta influís en la desaparició de Duras del seu catàleg, atès que «Traduir tot el que el mercat pogués assimilar —i més» (CASTELLET 2012: 42) continuava sent una de les prioritats.

12. Versió reeditada a començaments del 1985, i alhora cedida a Círculo de Lectores, que la publicà també el 1985 precedida d'una introducció de Rafael Conte. A hores d'ara continua en *stock* a les llibreries.

13. Les traduccions al castellà esmentades són: *El vicecònsul*, *La amante inglesa*, *El square*, *Destruir dice*, *El hombre sentado en el pasillo* i *El mal de la muerte*. Les dues últimes amb el nom de l'editorial Tusquets i datades correctament, cosa que no succeïx amb la resta.

Robert Saladrigas havia publicat a *La Vanguardia*, que sembla una mena de presentació en societat de l'escriptora.

Aquesta vegada els editors no es van agafar els dits amb la versió catalana, atès que pel maig aparegué la segona edició. De llavors ençà, l'han continuant editant i es pot trobar encara a la col·lecció «L'Ull de Vidre».

L'any següent de la publicació de *L'amant* en català, Marta Pessarrodona traslladà *Savannah Bay* per al Centre Dramàtic, que la va estrenar al Teatre Romea de Barcelona a l'abril de 1986, interpretada per Maria Mercader en el paper de Madelaine i per Jannine Mestre com a Dona jove.¹⁴

Marguerite Duras havia escrit aquest drama el 1983 per a Madeleine Renaud, la interpretació de la qual fou la darrera que la famosa actriu féu dalt d'un escenari. La Renaud estava una mica cansada d'interpretar en escena la mare de Marguerite, i li demanà que li fes un paper a la seva mida, còmic per variar. Duras va canviar-li el paper, feia l'àvia, però la història era tràgica. El diàleg dibuixa la conquesta emocional de l'àvia per part de la seva néta, que a poc a poc aconsegueix rescatar l'àvia de l'ensopiment i la bogeria (vegeu ADLERD 2000: 493-494). A Pessarrodona li va agradar molt l'obra i, al seu torn, també la va girar perquè li demanaren, atès que, segons ha declarat diverses vegades, el teatre s'ha de fer per encàrrec:

Quan Vaig traduir *Savannah Bay*, de Marguerite Duras, una obra fantàstica, va ser per encàrrec d'Herman Bonnin. Quan vaig tenir la primera versió va venir un vespre a casa amb la seva dona, que és francesa però que parla el català molt bé, i van fer una lectura com si ho interpretéssim, perquè jo ho havia de sentir. Quan he traduït pel teatre, sempre exigeixo d'anar a l'assaig per si vull modificar alguna cosa, perquè és molt diferent escriure-ho que sentir-ho. Tot i això aquestes obres que he traduït pel teatre només s'han representat, excepte *Savannah Bay*, perquè no m'he mogut per publicar-les (SURIÑACH 2011: 145).

14. L'obra fou dirigida per Hermann Bonnin, amb escenografia d'Antoni Taulé, vestuari de Toni Miró, música, composició i interpretació de Lluís Vidal, disseny de llum de Tomàs Pladevall, ajudant de direcció Imma Garín, segons consta al text explicatiu del llibre publicat per EDHASA.

Efectivament, Pessarrodona s'havia mogut per publicar *Savannah Bay*, ja que el llibre era al carrer un mes abans de l'estrena teatral, és a dir, el març de 1986.

La mateixa editorial EDHASA, al setembre de 1986, tot aprofitant l'onada de popularitat de Duras, va recuperar un relat d'aquells que en podríem dir «de culte» —no debades el director literari llavors era Francesc Parcerisas: *Moderato cantabile*.¹⁵ Duras havia publicat l'original el 1958 a Éditions de Minuit a instàncies d'Alain Robbe-Grillet, que feia dos anys que li anava al darrere. Aquest canvi temporal d'editorial, de Gallimard a Minuit,¹⁶ va representar per a Duras un replantejament de la seva manera d'escriure —tot i les afinitats estructurals amb *Le square* (1955)— i, per a la crítica, l'adscripció de la novel·lista al *Nouveau Roman*, una categoria que Duras, trenta anys després, va rebutjar amb vehemència, adduint que mai no havia entès ni una paraula d'aquest moviment i que ella era ella i res més (ADLER 2000: 322).

Segui com vulgui, aquesta història d'amor *fou* i frustrat —en realitat, l'amor que Duras visqué amb Gérard Jarlot (ADLER 2000: 314-318)— resulta una narració que exigeix que el lector s'impliqui en un relat que l'autora es nega a resoldre. Segons ADLER (2000: 323), per a Duras, llegir significa també escriure, per tant, donar als lectors els elements del trencaclosques, però sense ajustar-hi les peces i, a més, sempre en falta alguna. A més, Duras escriu sobre allò que els personatges no diuen. Ella mateixa declarà a Xavière Gauthier (DURAS 1974: 59) que aquest llibre significava un gir cap a la sinceritat, un parlar en directe de si mateixa. Aquesta ruptura tenia el risc de fer-li perdre lectors, però va succeir tot al contrari: es van vendre cinc-cents mil exemplars en un temps rècord i van sorgir comentaris a tot el món (vegeu LEBELLEY 1994: 183).

Tot i que no dispo de dades objectives per provar-ho, penso que la publicació d'aquesta novel·la va ser un repte per als editors i

15. L'edició és il·lustrada amb dibuixos d'Albert Ràfols-Casamada del llibre *Paranys i raons per atrapar instants* (1981).

16. ADLER recull les cartes que van intercanviar per aquest motiu Marguerite Duras i Gaston Gallimard (2000: 320-321).

que no és gens casual que Parcerisas confiés el trasllat a la saviesa lingüística i experiència traductora de Joan Casas. Al capdavant, malgrat la fama de Duras, durant la dècada dels noranta només comptem amb tres traduccions al català, enfront les disset que hem trobat en castellà, deixant de banda les reedicions.

A la contracoberta hi ha una explicació de l'origen de l'obra, de la qual cito un fragment:

Yann Andréa és el nom real del company de l'escriptora des de 1980; Steiner el cognom d'Aurélie, el personatge clau de Duras. D'aquesta manera, realitat i ficció, passat i present, somni i vigília, tragèdia i rondalla infantil es fonen en un relat en què destaca, amb la força d'un cos irreal, la veu de la narradora.

Observem una vegada més que Duras va tornar a fer literatura de la seva pròpia vida, en aquest cas del seu darrer gran amor, de l'últim home que l'acompanyà des que el va conèixer el 1980 fins al final de la seva vida, el 3 de març de 1996.

La segona és *El teatre de l'amant anglesa*, en traducció de Carme Sansa i Jordi Dauder, els mateixos actors que la van representar, juntament amb Ramon Teixidor, a la sala Ovidi Montllor del Mercat de les Flors del 6 al 24 de març de 1996, sota la direcció d'Alfons Flores i escenografia de Josep Massaguer (OLIVARES 1996). La primera edició del llibre és de desembre del mateix any, amb disseny d'Enric Sautué, i a la coberta ens mostra una fotografia dels actors feta per Pilar Aymerich.

Com és habitual, l'escriptora va extreure el plantejament de l'obra d'un fet real: una parella de jubilats ferroviaris van matar i van esboçar una cosina minusvàlida, però mai no van saber explicar per què ho havien fet. A partir d'aquest assassinat, aparentment gratuït i terrible, Duras va escriure el 1959 *Les viaducs de la Seine-et-Oise*, però el resultat no li va agradar. Estava convençuda que podia arribar a comprendre les motivacions del crim. Amb aquest objectiu, reescriu completament el text, primer en forma de novel·la dialogada (publicada a l'abril de 1967 amb una tirada de deu mil exemplars), i després la reconverteix per al teatre, el desembre de 1968.

En ambdós casos canvia el primitiu títol per *L'amant anglesa*, i fa girar la motivació del crim cap a la bogeria que desencadena la traïció de l'amant —marit-germà-pare-déu— en la protagonista Claire Lannes. Ella hauria pogut matar el marit, Pierre Lannes, però mata la cosina sordmuda. Segons Duras, tothom té una part fosca i la possibilitat del crim és dins de nosaltres, per això els actors han de romandre immòbils: l'acció ha de ser mental, interna (vegeu ADLER 2000: 407-409). Tot i així, la interpretació de Lebelley (1994: 205)¹⁷ va més enllà, opina que l'obra trasllueix l'obsessió de destruir, cremar, estripar, que envaeix Duras en aquella època.

La tercera i última és la traducció *Quaderns de guerra i altres textos*, girats al català per Anna Casassas i publicats per l'editorial Empúries el maig de 2008. Es tracta d'una magnífica edició en cartoné i sobrecoberta amb una foto de Duras, jove, escalfant-se les mans prop d'una foguera en un bosc, acompanyada de dos homes. Una imatge que ens evoca els partisans. A la solapa del davant hi ha una nota bibliogràfica de l'escriptora que conté, però, algunes errades referents a les traduccions catalanes: «Entre la seva extensa obra destaquen *Un dic contra el Pacífic*, *Un [sic] marí de Gibraltar* o *L'amant*, traduïdes al català per Edicions 62». Com acabem de veure, aquesta referència és inexacta, atès que *L'amant* va ser publicada per Tusquets; al segon títol esmentat, s'hi canvia l'article. D'altra part, la traducció inclou tots els paratextos que precedeixen l'edició original: els agraïments i el pròleg de Sophie Bogaert i Olivier Corpet, curadors de l'original *Cahiers de la guerre et autres textes*, editats a França el 2006.

En funció del text, calia una traductora preocupada per no canviar l'estil de l'original com Anna Casassas,¹⁸ que considera que no és el significat sinó «el ritme de les frases el que ens provoca un efecte més subtil, una emoció, un determinat estat anímic»; com a conseqüència,

17. ADLER explica que Duras estava preocupada per la publicació del llibre de Lebelley: «es mezzquino», li va dir mostrant-li el manuscrit (2000: 563).

18. Anna Casassas és també traductora al català des de l'espanyol i l'italià. Pel que fa al francès, és impressionant la llista d'autors que ha girat: Proust, Saint-Exupéry, Balzac, Boule, Djébar, Hugo, Simenon o Molière, per mencionar-ne només uns quants.

«el respecte pel ritme de l'autor hauria de prevaldre per sobre de tot» (CASASSAS 2011). Resoldre aquest aspecte és una qüestió crucial en el cas de Duras, més encara tractant-se d'aquets quaderns rescatats dels arxius de l'escriptora i que se situen, segons Sophie Bogaert i Olivier Corpet, «a mig camí entre l'obra assumida i el document d'arxiu; és en aquest punt d'equilibri fràgil que presentem, ara, la infantesa d'una obra» (DURAS 2008: 14).

A tall de conclusió, vull afegir que, a la bibliografia original de Marguerite Duras, s'hi apleguen més de seixanta títols entre novel·les, relats, obres de teatre, guions de cinema, pel·lícules, assaigs, a més d'una munió d'entrevistes i articles periodístics, però, com hem vist, de tota aquesta producció només hi ha vuit obres traduïdes al català des de 1965 fins ara, quaranta-set anys en total. Això és el que més em va cridar l'atenció quan vaig començar aquesta recerca, i a hores d'ara, continuo sense trobar-hi una explicació convincent.

Potser de bon principi va influir-hi la nostra proximitat territorial i el fet que el francès fos l'idioma que s'estudiava obligatòriament al batxillerat abans de la invasió massiva de l'anglès. Circumstàncies que feien possible que els catalans poguéssim comprar llibres a França i llegir Duras en la llengua original. Potser també el fet que gairebé la totalitat de les traduccions de Duras al castellà —n'he comptabilitzat prop d'una cinquantena— siguin editades a Barcelona —Seix Barral, Barral Editores, Tusquets, Plaza & Janés, Fontamara, Versal, Noguer, Paradigma, Cabaret Voltaire...—, va impulsar els editors a no córrer el risc de publicar alhora la versió catalana, llevat de Tusquets en el cas de *L'amant*. O potser és evident que a Catalunya encara no hem arribat a prioritzar l'edició en català.

De tota manera, costa molt de pair que a hores d'ara les noves generacions de lectors i lectores continuïn sense poder llegir *Hiroshima mon amour*, *La douleur*, *Le ravisement de Lol V. Stein*, etc., en català, entre d'altres raons perquè ara tampoc no poden llegir-les en francès.

BIBLIOGRAFIA

- ADLER (2000): Laure Adler, *Marguerite Duras*, traducció de Thomas Kauf, Barcelona: Anagrama.
- BACARDI & GODAYOL (2011): Montserrat Bacardí i Pilar Godayol (dir.), *Diccionari de la traducció catalana*, Vic: Eumo.
- CASASSAS (2011): Anna Casassas, «El ritme de la prosa», *Visat. Revista digital del PEN català*, núm. 12 (octubre). També disponible en línia a: <http://www.visat.cat/espai-traductors/cat/traductor/254/33/italia/anna-casassas.html> [Consulta: 5 maig 2012].
- CASTELLET (2012): Josep M. Castellet, *Memòries confidencials d'un editor seguit de Tres escriptors amics*, Barcelona: Edicions 62.
- COROMINA (2012): Eusebi Coromina, «La traducció de *Cronache di poveri amanti* de Pratolini, per M. Aurèlia Capmany. Contribució a l'establiment d'un model narratiu català», comunicació presentada al X Congrés AISC *Ciutat de l'amor: scrivere la città, raccontare i sentimenti*, Universitat di Verona, 23-25 de febrer de 2012.
- COTONER (2010): Luisa Cotoner Cerdó, «Carlos Barral y la transmisión de valores artísticos», dins *Barralianas. Homenaje a Carlos Barral*, Germán Cánovas & Carme Riera (eds.), Vigo: Academia de Hispanismo, p. 109-136.
- DURAS (1965): Marguerite Duras, *Un dic contra el Pacífic*, traducció de Maria Aurèlia Capmany, Barcelona: Edicions 62; «El Balanci», núm. 2.
- DURAS (1967): Marguerite Duras, *El marí de Gibraltar*, traducció de Carme Vilaginés, Barcelona: Edicions 62; «El Balanci», núm. 33.
- DURAS (1985): Marguerite Duras, *L'amant*, traducció de Marta Pessarrodona, Barcelona: Tusquets.
- DURAS (1986): Marguerite Duras, *Moderato cantabile*, traducció de Joan Casas, Barcelona: EDHASA.
- DURAS (1986): Marguerite Duras, *Savannah Bay*, traducció de Marta Pessarrodona, Barcelona: EDHASA; «Els Textos del Centre Dramàtic», núm. 8.
- DURAS (1993): Marguerite Duras, *Yann Andréa Steiner*, traducció de Jaume Subirana. Barcelona: Proa; «A Tot Vent», núm. 309.
- DURAS (1996): Marguerite Duras, *El teatre de l'amant anglesa*, traducció de Carme Sansa i Jordi Dauder, Barcelona: Edicions de 1984.
- DURAS (2008): Marguerite Duras, *Quaderns de guerra i altres textos*, traducció d'Anna Casassas. Barcelona: Empúries.
- GODAYOL (2007): Pilar Godayol, «Maria Aurèlia Capmany, feminisme i traducció», *Quaderns. Revista de Traducció*, núm. 14, p. 11-18.

- LEBELLEY (1994): Frédérique Lebelley, *Marguerite Duras o el peso de una pluma*, Barcelona: Alcor.
- OLIVARES (1996): Juan Carlos Olivares, «'L'amant anglesa'. Marguerite Duras en primer plano», *La Revista del Mercat*, núm. 7 (març-maig), p. 6-7 i 9.
- RIERA (1988): Carme Riera, *La Escuela de Barcelona*. Barcelona: Anagrama.
- SURIÑACH (2011): Marta Suriñach, «Entrevista a Marta Pessarrodona», annex al treball de recerca *Marta Pessarrodona, traductora*, presentat a la Universitat de Vic el 12 de setembre de 2011.